

ИЗВЕШТАЈ

на Редакцијата на списанието „Историја“ — орган на Сојузот на историските друштва на Македонија, за периодот од 1970 до 1972 г.

Другарки и другари,

Редакцијата на списанието што ви го поднесува извештајов е избрана на последното собрание на Сојузот, одржано на 18 и 19 септември 1970 година во Крушево, во состав: д-р Орде Иваноски, виш научен соработник во Институтот за национална историја, д-р Војо Кушевски, вонреден професор на Филозофскиот факултет (за главен и одговорен уредник), академикот Љубен Лапе, редовен професор на Филозофскиот факултет, д-р Александар Матковски, научен советник во Институтот за национална историја, д-р Бранко Панов, вонреден професор на Филозофскиот факултет, д-р Глигор Годоровски, директор на Институтот за национална историја и Славка Фиданова, доцент на Филозофскиот факултет. За секретар на редакцијата собранието го избра Диме Димески, асистент на Филозофскиот факултет.

I

Од прегледот на членовите на редакцијата заклучуваме дека таа работеше во солиден состав кој, според нашето мислење, беше гаранција односно придонесе списанието и натаму да го задржи своето реноме што го стекна во нашата културна јавност, како еден значаен историографски и методско-наставен периодичник со своја специфична физиономија.

Во изминатиот период оваа редакција подготви 5 броеви на органот на Сојузот, односно издаде 3 броја и подготви за печат бр. 1 и бр. 2 за 1972 година.

Независно од неизедначеноста, односно од пореметувањето ритамот на излегувањето на одделните броеви, редакцијата смета дека вложила напори да се подобри квалитетот на сите броеви. За таа цел таа спроведуваше и одредена селекција на ракописите, ориентирајќи се и врз поквалитетните и попригодните. А кога сме кај ова прашање свртуваме внимание и на тематската содржина на броевите. Така, скоро сите издадени и подготвени броеви во текот на изминатите две години, се посветени на одреден јубилеј: на 100 годишнината на Париската комуна, на 30 годишнината на востаничката 1941 година на македонскиот народ, заедно со подготвените броеви 1 и 2 за 1972 година, посветени на 100 годишнината од раѓањето на Гоце Делчев, односно на 80-тиот роденден на Другарот Тито — што значи, според наше мислење не само своевиден придонес и придружување на Сојузот кон соодветните манифестации и јубилеи туку и збогатување содржината

и квалитетот на одредените броеви, односно збогатување на нашата историографија и методиката на наставата по историја од соодветната, јубилејна тематика.

Во поглед содржината на излезените броеви, редакцијата смета дека се покажа како оправдана нејзината ориентација за створање на новите рубрики — „Од културното минато“ и „Материјали“. Тоа, според редакцијата, посебно придонесе за диференцијацијата на прилозите спрема нивната вистинска вредност, односно со што сега подобро им се определува нивното соодветно место во содржината. Од друга страна, со рубриката „Материјали“ се создаде уште еден простор во историографската периодика за да се покаже богатата архивска граѓа кај нас и да му се овозможи на нашиот историчар — историограф и историчар — наставник што побргу да се запознава и ползува со покапиталната архивска документација за својата истражувачка, односно педагошка работа. А со отворањето на рубриката „Од културното минато“ сметаме дека со тоа се потенцира важноста на културната историја, посебно на Македонија и на македонскиот народ, свесни и за потребата од перманентна информираност, посебно на историчарот — наставник, за најновите истражувачки резултати од нашето културно наследство, со оглед нивната примена во наставниот процес, особено со оглед на ноторниот факт што историјата на културата зазема значајно место во наставните програми по историја на сите степени на школувањето.

Независно од искажаново и од размислата за отворање рубрика, односно во рамките на соодветните да се презентираат актуелните значајни постигања на историската наука, археологијата и сл., редакцијата смета дека со отворањето на овие две рубрики нашиов орган како да ја дооформи својата физиономија и сугерира во иднина да не се инклинира од неа, посебно да не се оди во широчина со обемот на материјалот за еден број. Зашто смело можеме да тврдиме дека органот на Сојузот денес израсна, по својата содржина, тукуречи, во еден вид зборник. Од друга страна, толкави се и нашите можности и кадровски сили за одржување на еден ваков периодичник кој и од финансиска гледна точка веќе се покажува и скап за заедницата.

Впрочем, општо е мислењето дека „Историја“ е едно од ретките списанија, а можеби и единствено во земјата со така широка и разновидна тематика (од статии и прилози од историографски карактер, материјали, библиографија, прикази и критика, од културната историја, од методиката на наставата по историја, со осврти за одделни актуелни прашања, информации и сл.). Освен тоа, не треба да се заборава дека и нашата (македонска) општественост поволно го прифати и прифаќа нашиот орган, ваков каков што ѝ го презентираме како состав на македонската (и југословенската) стручна периодика од областа на историската наука и примената на таа наука во наставата по историја, како

продукт и потреба на дотичната професионална дејност, потреба и за другите сродни научни дејности, на општествените работници, за студентите и учениците од училиштата од втор степен на школување, и за широкото просветување и информирање на оние кои се интересираат за минатото на македонскиот народ. Во тоа не уверува и сè поголемата побарувачка на списанието како кај нас така и во странство.

Истакнуваме некои од согледаните тешкотии со кои се среќавала редакцијата во изминатите години. Најнапред тоа е проблемот со хранење на списанието со т.н. носечки статии, поради што обично и броевите не можеа на време да се комплетираат, а постои и проблемот и со редовниот прилив и написи за рубриката „Прилози“, а особено за наставата по историја. Пред новата редакција, претстои пак како исклучителна задача да го проширува кругот на соработниците од областа на методиката на наставата по историја, со оглед на нивната вонредна важност за унапредување на наставата. И покрај тоа што на последното собрание на Сојузот во Крушево, се постави дури и како политичка задача, објавување прилози од историјата на народностите во Македонија (посебно на албанската и турската), ниту оваа редакција не успса да објави такви прилози. Се надеваме дека новоизбраната ќе стори нешто во овој поглед. Ова дотолку што колегите — историчари од албанската народност, пројавија живо интересирање за претилата, при една наша посета со потпретседателот на Сојузот д-р Петар Стојанов, на собирот на историчарите во Тетово и Тетовско. Додаваме дека редакцијата настојувала, а и идната ќе треба повеќе да инсистира на дописи од дејноста на регионалните друштва, бидејќи ваквите дописи се пожелни зашто списанието треба да биде огледало на активноста на Сојузот во целина и по регии.

Дијапазонот на проблематиката што ја опфаќа, што ја третира „Историја“ овозможи значително да се прошири кругот на соработниците (мислиме не само на оние кои за прв пат соработуваат туку и на оние кои ја обновува својата соработка). Ако се фрли поглед на крајот на секој број, во списокот на соработниците, сметаме дека можеме да бидеме задоволни, особено во поглед на историографските прилози, со исклучок на соработници на носечките статии, што и погоре го подвлековме.

Но во поглед на соработниците — историографи, сметаме да го истакнеме и следново:

Макар што досегашната редакција успеа да привлече нови соработници (дури и од странство — СССР, Унгарија, ЧССР, ГДР — Хале), сепак во сета своја целокупност проблемот на соработниците, (односно на хранењето на списанието со прилози) си останува сè уште отворен, односно една од важните преокупации и на наредната редакција. Во тој поглед досегашната редакција дојде до следново согледување: од една страна, не би требало во списанието да се јавуваат едни исти луѓе со свои при-

лози, а од друга пак, ова прашање поприма и други димензии. Имено, поради појавата на повеќе историографски и слични периодичници во Републиката (а наскоро ќе отпочне да излегува и орган на архивските работници на Македонија), како и поради зачестените симпозиуми што се одржаа во извештајните години (1941 во Македонија, Скопје во 1941, за Гоце Делчев во Штип, 50 години од убиството на Ѓорче Петров, Симпозиумот во Прилеп за проблемот на доселувањето на Јужните Словени, Бигорските средби, а претстои и симпозиум за Пере Тошев, во декември годинава), македонските научни кадри — историчари, беа апсорбирани со учеството на овие собири. Макар што некои од нивните прилози — реферати од овие симпозиуми ги објавивме во списанието, сепак честа е појавата една статија да биде објавена на 2 до 3 места, дури најнапред во дневниот весник „Нова Македонија“, па потоа во списанието и најпосле во зборникот трудови од соодветниот научен собир или во некоја монографија.

Изнесениот проблем којшто е наш — заеднички, по мислење на редакцијата, сепак лежи кај самите автори кои би требало да водат сметка за оваа појава и да ги одбегнуваат неколкукратните објавувања на нивните трудови, зашто ова може и поинаку да се толкува и кај нас, а и надвор од земјата.

Исто така, во работата на редакцијата се забележа тенденција кон т.н. симболична соработка, со давање на маргинални прилози. А има сè уште појави на давање и на неиздржани прилози за списанието на Сојузот. Ова доаѓа и оттаму што кај поодделни колеги — историографи постои поголем интерес нивните трудови да им бидат објавени во Годишниот зборник на Филозофскиот факултет, во Гласникот на Институтот за национална историја, во периодичникот на МАНУ, во ЈИЧ, одошто во „Историја“. Затоа, во заклучок на изнесените проблеми, укажуваме на нашите постојани настојувања — органот на Сојузот којшто сме го создале сите ние и како таков, должни сме да водиме сметка за неговото реноме и ниво, да не заостанува како научно-историографско списание зад другите. Зашто истото е дело на македонската историографија и како такво, објективно го третираат оние кои се надвор од нашата средина: дека е тоа дело на македонските историчари, — независно од нивниот — на македонските историчари — субјективен однос било кон Сојузот или кон поединци од Сојузот или кон редакцијата на списанието. Во оваа смисла треба да пројавуваме и во определена смисла и политичка зрелост кога го третираме односот кон списанието.

На ова прашање уште еднаш се осврнуваме за да го потенцираме фактот што „Историја“ се оформи, пред сè, како научно списание, од историографски карактер и како такво би требало од сите да се поддржува и третира. Впрочем, тоа е од интерес на Сојузот и воопшто наш општ интерес на национален план. Зашто „Историја“ само ја збогатува нашата историографска мисла, дава свој придонес на овој план, на релативно младата и неразвиена македонска историографија. Имено, „Историја“ стана состав на нашата македонска историографска периодика, познато списание не само во нашата земја туку и надвор од неа — го сакал тоа некој или не.

А да и не споменуваме дека и самото наше стручно здружение — Сојузот, со својот орган, се афирмира и ја осведочува својата израснатост, зрелост, имено, органот е и негова „лична карта“ со која го оправдува своето постоење како стручно здружение на кое утре може да му се доверат и научно-истражувачки потфати, доколку ја ориентира и на тој план во иднина својата дејност, а според наше мислење, тоа ќе мора во иднина и да го врши.

Но не само тоа, органот е од своја страна своевидна документација за нашата работа, за нашиот придонес на македонската современост и во таа смисла, е документација и за идните поколенија на македонските историчари на кои треба да им оставиме не само одредени резултати туку и традиција брз која треба и тие не само да се учат туку и да бидат инспирирани за уште поголеми резултати.

Ваков треба да биде односот на секој член на Сојузот спрема својот орган, да соработува во него, да го популаризира и шири. (На ова не случајно се задржавме, зашто како се уште да постојат дилеми кај поединци околу физиономијата на списанието).

Посебно го акцентираме проблемот којшто и натаму останува отворен, имено, недоволниот одзив на соработниците кои ја следат и се занимаваат посредно или непосредно со наставната проблематика и со методиката на наставата по историја, меѓу другото, и затоа што и пред наредната редакција овој проблем ќе се наметне со сета своја острина. Имено, нам ни е нужна адекватна соработка во рубриците кои ја третираат проблематиката на наставната теорија и практиката. Зашто, на пример, ние залудно ќе ја истакнуваме развиеноста и постигањата на нашата историографија — кога од друга страна се мириме со години со стагнирањето и недоволното развивање на методиката на наставата по историја на македонскиот народ која, всушност, значи применета наука за образование и воспитување на младите македонски генерации. Оттука и од друга страна треба да се набљудува проблемот, зашто сиромаштвото на прилозите од историјата како настава зборува несомнено за една евидентна

неразвиеност во она подрачје во кое, во крајна линија, лежи и смислата на постоењето и на националната историографија, врз која треба да се воспитуваат идните генерации на еден народ: (Од трите катедри по методика на наставата по историја на педагошките академии во републиката, соработува само една, од Штип).

Преминувајќи кон другите проблеми, најнапред редакцијата се задржува на своето мислење дека во значителна мера ја подобрила коректурата бидејќи во техничката редакција и на извршената коректура обезбедуваше стручна контрола. На тој начин се избегнати грешките во најможна мера, а кои порано беа често присутни во текстовите на одделни броеви.

Во поглед на техничката и ликовната опрема постоеја од поединци примедби, критики и сугестии за ново решавање на корицата, наводно истата за да биде поупадлива и поестетска, да се менува колорот и сл. Меѓутоа, оваа редакција останува на становавните дека корицата и ликовната опрема треба да си останат исти, појдувајќи пред сè од одамнешната практика — списанијата од ваков карактер да ја задржуваат како стандардна својата техничка и ликовна опрема.

II

По прашањето за финансирање на списанието, редакцијата сè уште не може да даде своја оценка за потегот на надлежните републички органи со кои нашето списание (заедно со органите на стручните здруженија) е префрлено на фондовите на Републичката заедница за финансирање на образованието. Макар што сметаме дека и овој чекор не ќе ги реши финансиските проблеми со кои се борат и претходните редакции откако постои „Историја“, сепак, постои одредена надеж дека тие проблеми ќе бидат помали.

Но редакцијата и овој пат се обраќаше до Фондот за унапредување дејноста на општествено-политичките организации при РК на ССРНМ, а годинава за прв пат и до Советот за координација на научно-истражувачките дејности.

Редакцијата се надева дека годинава ќе имаме повеќе донатори со што во значителна мера ќе се ублажат проблемите околу средствата на списанието, за санирање на финансиската положба која е изнесена во посебниот финансиски извештај на редакцијата — до собранието.

Кон ваквиот оптимизам се ориентиравме, зашто од страна на Републичката заедница за финансирање на образованието сме известени усно дека списанието, заедно со другите списанија на стручните здруженија, ќе биде придодадено кон издавачката куќа

„Просветно дело“. Сметаме дека со ова во голем степен ќе се решат многу од тешкотиите во работата на редакциските состави во иднина, како од финансиски така и од манипулативно-технички, лекторско-коректурен карактер, а и прашањата со печатарските услуги, дистрибуцијата, евиденцијата и тн. Имено, со тоа редакцијата ќе биде растеретена од многу странични работи и преокупации што во голем степен ги апсорбирале силите, односно што претставувале значителна кочница во работата.

Редакцијата на ова место упатува благодарност кон донаторите и општествено-политичките организации кои и во изминатиот период даваа морална и материјална поткрепа на списанието на Сојузот.

Во поглед на тиражот и на претплатата го известуваме собранието дека редакцијата смело се ориентира на тираж од 3.500 примероци што е голема реткост кај списанијата од ваков вид не само во Републиката туку и во земјата. Но благодарение на залагањата на соработниците кои го растураа списанието, за што на ова место редакцијата најтопло им се заблагодарува, се успеаваше во пласирањето на овој тираж, така што можеме да го известиме собирот дека и овој пат во магацинот немаме залихи од непласирани броеви, освен, се разбира, на определените резервни количества кои, и како такви, со времето се исцрпуваат поради значителниот интерес за списанието. Идната редакција ќе треба сепак да поведе сметка за границите до кои може да се оди во исцрпувањето на резервните броеви.

Меѓутоа, ние пак ќе мораме да го констатираме постојниот проблем од порано што се провлекува. Имено, што повеќе од половината на тиражот се пласира меѓу студентите (на историската група на Филоз. факултет и другите педагошки академии), односно и меѓу учениците од средните училишта. Со други зборови, структурата на претплатниците ќе мора и натаму да се подобрува во полза на индивидуалната претплата, на претплатата на научните, школските и културно-просветните институции, организации, библиотеки и сл.

Значи неопходни ќе бидат натамошните залагања на идната редакција, а и на управата на Сојузот, за подобрување структурата на претплатниците. Sprema последните податоци, моментната состојба во овој поглед е следна: индивидуални претплатници 430, училишта 75, установи 90.

Голема улога во пласирањето на списанието и на неговата популаризација треба да одиграат членовите на Сојузот, а посебно советниците по историја при заводите за школство — репуб-

лички и регионални. Од ниеден од нив, освен од кол. Живко Стојковски, не сме добиле барем список на училишта или наставници за претплата. Последниот нивни стручен состанок ветува дека во тој поглед во иднина треба повеќе да се очекува.

На овој план недостасуваат и други иницијативи. Тие обично доаѓале од редакцијата. Настојувајќи кон поголема афирмација на органот и во странство, редакцијата, во последниот излезен од печат број, за прв пат отпочна со практиката содржината да се објавува и на еден од странските јазици, наредбајќи се дека со ова ќе се засили уште повеќе интересирањето за органот надвор од нашата земја.

Дека постојат можности за зголемување претплатата, посебно на индивидуалните претплатници, училиштата и установите, не треба да се убедуваме. Имено, во нашата република има региони кои не се покриени со претплатата меѓу кои некои сосем ограничено или воопшто не го примаат списанието. Меѓу таквите ги споменуваме: Струшко, Титов-Велешко, Охридско, Кичевско, Делчевско, Малешевско, Кочанско, Кратовско, Кумановско, Злетовскиот крај, Ресен, Гостивар, Демир-Хисарско, Валандовско, Радовишко каде имаме значителни можности да го пласираме списанието како во училиштата така и меѓу наставниот кадар кој ја изведува наставата по историја. А таму каде луѓето од редакцијата успеале да стапат во непосреден контакт со нашите колеги — историчари, се уверуваме во неискористените можности за зголемување на претплатата.

Во изминатиот период редакцијата беше принудена да ја зголеми претплатата, со оглед на многу ниската усвоена висина на минатото собрание во Крушево. Ние сугерираме и идната редакција да се овластува таа да ја определува висината на претплатата без да го чека наредното собрание на Сојузот (па дури и парафирање од Управата на Сојузот), бидејќи во однос на дотациите претплатата е сè уште многу нереална, односно далеку од економската цена, со оглед и на вредноста што ја достигна списанието (на повеќе од 320, па и до 350 страници). (Економската цена на еден број изнесува 3.000 стари динари).

Уште на минатото собрание, претходната редакција го покренала и прашањето за донесување правни регулативи за нејзината работа. Откако постои списанието, таа работи без прописи. Во таа смисла оваа редакција вложи доста напори за донесување на два правилника: едниот за работата на редакцијата, а другиот за финансиското работење. Додека вториот е регулиран, првиот сè уште чека на свое парафирање или од управата или од Собранието на Сојузот. Оваа редакција од своја страна изработи нацрт на

ЗАПИСНИК

Од работата на X-то редовно годишно јубилејно собрание на Сојузот на друштвата на историчарите на СР Македонија, одржано на 24 и 25 ноември 1972 година во Скопје, во салата на Институтот за македонски јазик „Крсте Петков Мисирков“

Со оглед на јубилејниот карактер на собранието по повод 20 годишнината од основањето на Сојузот, истото се одржа по следнава програма:

СВЕЧЕН ДЕЛ

на 24. XI. 1973, во 10 часот

1. Отворање на собранието и избор на работни тела
2. „35 години револуционерна дејност на Јосип Броз Тито“ — реферат од д-р Орде Ивановски
3. а) Избор на почесен претседател и член на ИО на Сојузот и
б) Доделување признанија на заслужени членови на Сојузот.

Попладне во 16 часот

1. Македонската историографија од ослободувањето до денес, — референт д-р Александар Стојановски, од името на група автори и
2. Дискусија по рефератот за историографијата.

на 25. XI. 1972 година, во 9 часот

1. „100 години од раѓањето на Гоце Делчев“, референт д-р Манол Пандевски.

РАБОТЕН ДЕЛ

1. Осврт на работата на Сојузот за изминатите 20 години и извештај на Извршниот одбор за работата во последниве две години, референт Трпко Панговски, претседател на Сојузот.
2. Извештај на Надзорниот одбор за финансиското работење на Сојузот.
3. Извештај на Редакцискиот одбор на сп. „Историја“.
4. Дискусија по извештаите од т. 1, 2 и 3.
5. Разгледување и усвојување на новиот статут на Сојузот.
6. Давање на разрешница на досегашните и избор на нови органи на Сојузот.